

شکوه هخامنشیان

و

سفرنامه فیثاغورس

(قدیمی ترین سفرنامه جهان)

(قسمت مربوط به ایران)

ترجمه

یوسف اعتصامی

با مقدمه

منوچهر دانش پژوه

انتشارات جاودانه

سرشناسه	: فیثاغورس، ۵۷۰-۴۹۵ ق.م.
عنوان و نام پدیدآور	: شکوه هخامنشیان در سفرنامه فیثاغورس (قدیمی‌ترین سفرنامه جهان) (قسمت مربوط به ایران) ترجمه: یوسف اعتصامی؛ با مقدمه منوچهر دانش‌پژوه،
مشخصات نشر	: تهران: جاودانه، جنگل، ۱۳۹۰
مشخصات ظاهری	: ۱۲۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۰۷۹-۶
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
موضوع	: فیثاغورس، ۵۷۰-۴۹۵ ق.م. -- سفرها -- ایران
موضوع	: سفرنامه‌ها
موضوع	: ایران -- سیر و سیاحت -- پیش از اسلام
موضوع	: ایران -- سیر و سیاحت -- متون قدیمی تا ۱۸۰۰ م.
موضوع	: ایران -- تاریخ -- هخامنشیان، ۵۵۸-۳۳۰ ق.م. -- اسناد و مدارک
شناسه افزوده	: اعتصامی، یوسف، ۱۲۵۳-۱۳۱۶، مترجم
شناسه افزوده	: دانش‌پژوه، منوچهر، ۱۳۱۷-، مقدمه‌نویس
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۰ ش ۸۹۴/ف ۲۱۸ DSR
رده‌بندی دیوچی	: ۹۵۵۰۱۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۳۰۱۷۶۸۱

عنوان کتاب: شکوه هخامنشیان در سفرنامه فیثاغورس
(قدیمی‌ترین سفرنامه جهان - قسمت مربوط به ایران)

ترجمه: یوسف اعتصامی

با مقدمه: منوچهر دانش‌پژوه

ناشر: انتشارات جاودانه، جنگل

ناظر فنی: امین لشکری

نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۰

قطع و تیراژ: رقعی، ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۷۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۰۷۹-۶

email://Info@junglepub.org

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۸۶۱۱۵-۹۶۶۴۸۲۸۳۰

http://www.junglepub.org

۰۳۱۱-۳۲۰۵۰۶۷، ۳۲۰۳۸۰۰-۹

«حق چاپ برای ناشر محفوظ است»

فهرست مطالب

مقدمه: سفرنامه فیثاغورس.....	۱
مهارت‌های مختلف فیثاغورس.....	۱۶
دانش دیگر فیثاغورس: موسیقی.....	۲۴
دانش دیگر و بنیادین فیثاغورس: فلسفه و اخلاق.....	۲۸
دانش دیگر فیثاغورس: نجوم.....	۲۹
مقدمه: سیاحت‌های فیثاغورس.....	۳۳
سیاحتنامه فیثاغورس در ایران.....	۴۱
فصل ۱: مسافرت فیثاغورس در شوش.....	۴۳
فصل ۲: مراسم تاجگذاری هارپوش.....	۵۷
فصل ۳: زرتشت و فیثاغورس.....	۶۹
فصل ۴: دخمه میترا (مهر).....	۷۷
فصل ۵: فیثاغورس در پرسپولیس، توصیف این شهر.....	۸۳
فصل ۶: بقیه، خواب تاریخی فیثاغورس حلات داخلی پادشاهان ایران.....	۹۳
فصل ۷: آخرین سوگواری بر کوروش.....	۱۰۳
فصل ۸: فیثاغورس نزد مغان اکباتان.....	۱۰۹

می‌دانیم که یکی از مهم‌ترین منابع چند دانش مهم یعنی: جغرافیا و تاریخ و شناخت شگفتی‌های جهان سفرنامه‌هاست، که در زمان ما با ظهور دانش جدیدی به نام جامعه‌شناسی که در ادوار گذشته یا ضمیمه علوم دیگر بود یا دست کم گستردگی امروز را نداشته وسعت علمی دایره «سفرنامه‌نویسی» که اگرچه خود، دانش خاصی نیست گسترش یافته و منبع و مأخذی مهم برای سه دانش مذکور به شمار می‌رود.

نخستین دانشی که محصول کار مسافران و جهانگردان است، علم جغرافیاست. علم جغرافیا توسط دانشمندان با پیمودن جهان و نوردیدن خشکی‌ها و دریاها پدید آمده است و می‌توان گفت همه کتب جغرافیا که بدین شیوه در سراسر جهان نگاشته شده حاصل کار سفرکردگان است که با تصمیم شناخت اقلیم‌ها، بار سفر بسته‌اند و این شیوه پیمودن نقاط عالم در زمان ما هم که وسائل جدید اکتشاف و نقشه‌برداری، ابداع و اختراع شده است، ادامه دارد و

بسیاری از جغرافیانویسان کشور ما^۱ و دیگر نقاط عالم با سیر در سرزمین‌ها به نوشتن اثر جغرافیایی پرداخته‌اند و می‌توان گفت هنوز هم مشهودات عینی و ملموس یک دانشمند جغرافیا بر تصاویری که با دستگاه‌های الکترونیکی و دوربین‌ها برداشته می‌شود تفوق دارد، مضافاً آنکه جهانگرد فقط سیر در «آفاق» نمی‌کند بلکه «انفس» نیز در سیر او بررسی می‌شود.

نام قدیمی‌ترین کتاب‌هایی که حاصل کار جهانگردان ایرانی و غیرایرانی است نیز غالباً نمایاننده این مطلب است که هدف اصلی جهانگردان، در مرحله نخست شناختن و شناساندن سرزمین‌ها و اقالیم ناشناخته است. به نام قدیم‌ترین کتاب‌های جغرافیایی که نویسندگان آنها ایرانی یا غیر ایرانی بوده‌اند توجه فرمائید:

- حدود العالم، نوشته یک ایرانی ناشناخته که نخستین کتاب

جغرافیایی بجا مانده به زبان فارسی است.

- صورة الارض ابن حوقل.

- مسالك و ممالك ابن خرداد به.

۱- برای نمونه به چند تألیف جغرافیایی عصر حاضر که حاصل کار ایرانگردان است اشاره می‌کنیم:

الف- از آستارا تا استارباد (ده جلد) تألیف دکتر منوچهر ستوده انتشارات انجمن آثار ملی

ب- جغرافیای شمال ایران، تألیف ژاک دمورگان ترجمه دکتر ودیعی، انتشارات چهار تبریز

ج- جغرافیای غرب ایران، تألیف دمورگان، ترجمه دکتر ودیعی، همان

د- جغرافیای مفصل تاریخی غرب ایران، تألیف دکتر بهمن کریمی، انتشارات وزارت فرهنگ،

۱۳۱۶ ش

- مسالك و ممالك اصطخری.

- احسن التقاسیم مقدسی.

- صورة الارض خوارزمی.

- آثار البلاد قزوینی.

- معجم البلدان.

کتاب مذکور (از ردیف دوم تا هشتم) به زبان عربی است که البته اکثریت قریب به اتفاق نویسندگان آنها نیز ایرانی بوده‌اند، اما به مقتضای زمان کتاب خود را به عربی نوشته‌اند. کتاب‌های زیر نیز به فارسی نگاه شده که همه «سفرنامه» است اما به نام‌های جغرافیایی و تاریخی نامگذاری شده (به استثنای سفرنامه ناصر خسرو که در تألیف ناصر خسرو، مردم‌شناسی و جامعه‌شناسی و شناختن «انفس» بیش از «آفاق» مورد توجه حکیم بزرگ ناصر خسرو بوده است) کتاب‌های قدیمی فارسی عبارتند از:

- حدود العالم (قرن چهارم هجری).

- سفرنامه ناصر خسرو (قرن پنجم).

- فارسنامه ابن بلخی (قرن پنجم).

- تاریخ سیستان (که توسط دو نویسنده که یکی در قرن پنجم

نوشته شده و در قرن هفتم توسط نویسندگانی دیگر تکمیل

یافته).

- جهان‌نامه (قرن هفتم).

- تاریخ طبرستان (قرن هفتم).

- نزهة القلوب (قرن هشتم).

- فارسنامه ناصری (قرن سیزدهم).

- مرآت البلدان (قرن سیزدهم).

و همانگونه که قبلاً ذکر کردیم در عصر حاضر نیز کتاب‌های عظیم و ارزشمندی مانند مجموعه ده جلدی از آستارا تا استارباد تألیف دکتر منوچهر ستوده به شیوه ایرانگردی درباره جغرافیای ایران تدوین شده است.

می‌توان گفت نویسندگان کتاب‌های جغرافیا، از قدیم‌الایام خود را مقید می‌دانسته‌اند که کتب خود را متکی بر مشهودات خود بنویسند؛ چون مطالعات عینی جغرافیایی، در هر زمان برای پژوهشگر میسر است. کسی که امروز می‌خواهد درباره سرزمین‌هایی مطالعه کند، مشاهده عینی برای او امکان‌پذیر است، دیدن قلعه شکوهمند دماوند از نزدیک با آنکه هزاران یا میلیون‌ها سال از عمر آن می‌گذرد برای هر کس که امروز بر عرصه زمین زندگی می‌کند ممکن است و نیازمند به نوشته‌های گذشتگان نیست، آنچه را که پیشینیان از این قلعه بلند دیده‌اند او هم امروز می‌بیند، اما تاریخ‌نویس، قادر به مشاهده آنچه در تاریخ بشر رخ داده نیست و در نتیجه مورخ باید به نوشته‌های گذشتگان استناد کند و به اسناد مکتوب متکی باشد نه شواهد موجود.

جهانگرد - اگر دانشمند باشد - با دو دانش روبروست: شناخت سرزمین‌ها و اقالیم که از آن به «سیر در آفاق» نام می‌برند و شناسایی مردمان زمان حال دیگر نقاط جهان که آن را «سیر در انفس» نامیده‌اند.

«سیر در آفاق» اگر مربوط به وضعیت طبیعی آفاق باشد معمولاً در طول زمان تغییراتی عمده نخواهد داشت، اما «سیر در انفس» با گذر زمان متغیر است. انسان‌ها، هم در مکان‌های مختلف، مختلف‌اند و هم در زمان‌های مختلف.

بدین لحاظ، امروزه وظیفه جهانگردان پژوهشگر، عمیق‌تر از گذشته‌هاست و چون سیر در «انفس» که متغیرتر از «آفاق» است دائماً تازه‌هایی را به دیدگاه سیاحتگر می‌رساند می‌توان گفت که یادداشت‌های جهانگردان، امروزه یار و یاور جامعه‌شناسان است نه جغرافی‌نویسان. مضافاً آنکه آلات و ابزار علمی که امروزه بشر در اختیار دارد و می‌تواند تغییرات کره خورشید و کره مریخ را هم زیر ذره‌بین قرار دهد، عظیم‌ترین دگرگونی‌های فضایی را هم با وسایل خود مشاهده می‌کند چه رسد به تبخیر آب یک دریاچه یا خشک شدن آن.

سفرنامه‌نویسی که در آغاز برای تعیین جغرافیای جهان آغاز شده بود، امروز مهم‌ترین منبع برای علم جامعه‌شناسی است و رجحان در انفس بر سیر در آفاق برای جامعه‌شناس؛ با این حال امروزه نیز هر سه دانش جغرافیا و تاریخ و جامعه‌شناسی از سفرنامه‌ها بهره‌ا می‌برند. در ذکر نام سفرنامه‌های کهن دیدیم که بعضی سفرنامه‌ها، نام «تاریخ» بر خود دارند مانند: تاریخ سیستان، تاریخ طبرستان؛ و یا محتوای آنها بیشتر مطالب تاریخی است مانند فارس‌نامه‌ها.

با آنکه نوشتن کتاب تاریخ نیازی به جهانگردی ندارد لیکن بسیاری مطالب تاریخی از قول شاهدان موثق عینی نقل شده است.

اجزاء وقایع مهم تاریخی توسط شاهدان هر شهر و دیار نقل و به وسیله مورخان ثبت شده است و حتی گاهی مشهودات بعضی افراد که ناظر جریان بوده‌اند، پندارهای تاریخی را دگرگون می‌کند و تاریخ‌نویسان به اصطلاح اقوال خود و دیگر نویسندگان می‌پردازند و به همین سبب کتب خاطرات افرادی که تاریخ‌نویس نبوده‌اند روشن‌کننده بعضی نقاط تاریک تاریخ است، همانگونه که سفرنامه‌ها نیز بسیاری مطالب را درباره سرزمین‌های دیگر نوشته‌اند که ساکنان آن اقلیم آن مطالب را که متضمن معایبی بر زندگی آنان بوده ننوشته‌اند یا حتی جعل تاریخ کرده‌اند، چنانکه هرودوت مورخ مشهور یونانی که قدیم‌ترین مورخ جهان است و او را «پدر تاریخ» لقب داده‌اند در شرح جنگ‌های ایران و یونان، ایرانیان را مقصر می‌شمارد و نگارنده خود از راهنمای یونانی آثار تاریخی در آتن شنیدم که آتش‌زدن آثار تاریخی آتن را به وسیله خشایارشا تقبیح می‌کرد اما از سوزاندن تخت جمشید توسط اسکندر نامی نمی‌برد.

می‌توان گفت امروزه در سفرنامه‌ها، «سیر در آفس» مهمتر از «سیر در آفاق» است، زیرا اولاً سیر در آفاق در ادوار گذشته، علاوه بر مسأله جغرافیایی، شناساندن مناظر و مرایا بود، کسی که به شرق آسیا سفر می‌کرد و معماری خاص چین و کشورهای همجوار آن را می‌دید توصیف آن معماری سنتی چوبی برای آنان که این‌گونه عمارت‌ها را ندیده بودند جاذب و جالب بود، اما امروزه که فیلم‌های سینمایی و تلویزیونی نه فقط عمارت‌ها، بلکه اقیانوس‌ها و اعماق دریاها را هم با فیلمبرداری به چشم خواننده می‌کشاند و برای